

POBL VREIZH

3^L

NIV. 106
DU 1978

Manifestadeg vras e Naoned d'ar 15 a vis Here : an dud bodet e diabarzh Kastell an Duked.

HARPIT POBL VREIZH

KRP 2746-79 ROAZON
CCP RENNES

7* listennad

Ernest L., Cologne (32)	40,00L
M. Le Guen, Lesneven	20,00L
M. Lyvinez, Taverny (95)	20,00L
Stephan L.M., Caen (14)	10,00L
M. Bouer,	
L'Isle-sur-la-Sorgue (84)	20,00L
K. Nogues, Montroules	20,00L
J. Stephens, Bro-Saos	10,00L
E. Denes, Roazon	20,00L
L. Bihannic, St Malo	20,00L
Dishanw, Caen (14)	20,00L
P. Ar Gall, Plougerne	70,00L
Y. Georgelin, Paris (75)	20,00L
Alan G., Naoned	20,00L
J. Branellec ha K. Nogues,	
Plouneour-Menez	20,00L
F. Le Bleiz, Argueil (76)	40,00L
C. Pierre, Karaes	20,00L
R. Maclou, Guadeloupe	20,00L
Monique R., Paris (75)	20,00L
Roger L.B., Montroules	10,00L
B. Louwagie, Beljik	10,00L
D. Derrien, Mael-Karaes	20,00L
F. Jestin, St Herblain	70,00L
Marcel M., Tunisi	20,00L
F. Gogé, Brest	20,00L
J. Thomas, Landrecies (59)	30,00L
G. Ar C'horr, An Uhelgoad	30,00L
K. Brisson, Plougastell	20,00L
Per Honore,	
Plourin-Montroules	20,00L
S. Marchal, Levallois (92)	20,00L
L. Dorval, Loktudi	30,00L
Y. Olivier, Pleiber-Krist	20,00L
Y.R., Pont-Ar-Veusenn	20,00L
A. Servat, Cholet (49)	20,00L
Hervé O., Roazon	20,00L

810,00L

Diwar al listennadoù all 3027,00L

War-un-dro 3837,00L

Tamm-ha-tamm e vez savet e vragoù da Yann... 35 a dud ar wech-mañ, 30, mis so : muioc'hig a dud an taol-mañ, med disterc'h ar gest un tamm. Ne vern : ur blijadur e vez ewidomp beb mis gweled ar bern moneiz o sevel, daoust ma vez riñset ha lipet diou-zhtu, gant ar c'hresk a weler beb mis o tont war an traoù. Soñjit : en ur ober daou vloaz, ez eo bet kresket diw wech pris Pobl Vreizh, ya, daougementet, krenn. Ha koulskoude n'eo bet lakaet ar c'homanant nemed da 30,00L (20,00L kent), ha pris an niverenn da 3,00L (2,00L kent). Ma c'hellomp (ewid c'hoazh) delc'her an taol, ez eo a-drugarez deoc'h-c'hwil, madoberourion ger, c'hwil hag a gass, didrous hag ingal, ho tammoù arc'hant da b/Pobl Vreizh... Trugarez deoc'h ur wech ouzhpenn, ha trugarez vras.

Pobl Vreizh

KOMANANTOÙ

P	boutin : 30 L	V
O	skoaz : 50 L	R
B	pe ouzhpenn	E
L	KRP ROAZON	I
	2746-79	Z
	CCP RENNES	H

MEL BREIZH MIEL DE BRETAGNE

Gwenaneg ar Stêr Il
Le Rucher de l'Ille

Lakaet eo bet ar mel
er podoù gant ar gwenaner
e hunan
mis en pot par l'apiculteur

Andrew SALAUN

bourk BETTON - Tél. (99)30.62.59
ha : 1, rue du Vau ST Germain
ROAZON-RENNES

— SCOP — C O D A —

Tommeres.

Tredan (elektrissite).
plombiri - salioù-dour -
aweliañ ar stalioù labour-zouar

Oc'h ober wardro ar binvioù

Westfalia ha Separator

Enesenn Vihan

29212 Ar Vourc'h-Wenn

Pellg. 845730

Ti-Moullerezh « Iroise »

29219 Releg-Kerhuon

Rener ar gelaouenn :

Fañch Morvannou C.P.P.A. 50 091

1500 skwerenn

Kemennadenn gant Kusul
Unanidigezh-melestradur Breizh

KENTAÑ GWIR KULTUREL UR
GUMUNIEZH EO BEZAÑ
ANAVEZET EN HE FEZH

Kusul Unanidigezh-melestradur Breizh, bodet ennañ ar c'hevredigezhioù hag ar strolladoù o deus kemennet ar Gerzhadeg ewid an Unanidigezh a vo gwraet e Naoned d'ar 14 ha d'ar 15 a vis Here, en deus gwraet hanw eus ar Chart Kulturel hag eus ar mod ma c'hell bezañ sewenet er Loar-Atlantel : gwelet en deus pegen diefed ez eo klask he seweniñ e stad ar melestradur a-vremañ.

Daoust ma 'z eo bet votet a-unvouezh gant an oll dud e karg en departamant, ez eo diasezet ar seweniñ-se eus ar Chart (ur seweniñ gorreg ha dibarfed) war ar fed m'ema ar Loar-Atlantel e Breizh.

Koulskoude, kàer o deus tud ar Loar-Atlantel c'hoari gant boutonoù o fost-tele, ne vez kenniget dezo nemed skeudennoù ur « rannvro », heni « Broioù ar Loar ». Hag an dud o chom en departamantoù all eus Breizh e c'hoarvez kemendall gante : war an deir chadenn ne welont morse skeudennoù ar Loar-Atlantel e-mesk re Vreizh.

Ewid ar C'husul ewid an Unanidigezh, kentañ gwir kulturel ur gumuniezh eo bezañ anavezet evel m'ema er vuhez pemdezieg. Seweniñ ar Chart Kulturel er Loar-Atlantel a dalv eta, dre lojik, kement ha lakaad an oll vinvioù-kelaouiñ da ansav araog peb tra perzhioù breizheg an departamant. D'an 8 a vis Du arlene, o deus an oll re e karg e departamant ar Loar-Atlantel disklêriet fraezh o santimant war ar poent-se. Unan eus palioù kentañ Kerzhaged an Unanidigezh da-zont a vo goulenn groñs ma vo sewenet ar youl-se, disklêriet es-demokratel.

Komanantit da gelaouenn
c'halleg an UDB

Le Peuple Breton (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREST-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant

Boutin : 30 L (1)

Skoaz : 50 L (1)

Estrenvro : 40 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant

dre chekenn-bost (1)

dre vandat-lizher (1)

dre chekenn-vank (1)

CCP RENNES 2365-76

* mention à préciser absolument

Kerzhadeg an Unanidigezh e Naoned : 5000 a dud, strolladoù politikel — an UDB dreistoll — ; o komz dirag ar mikro, Michel François, eus an UDB, hag a zo e penn B 5.

Mikael Konk

(gantañ eo bet kemeret ar fotoioù o vont gant ar pennad)

Monitour e skol-labour douar ar baotred e **Lokournan-Leon** eo **Mikeal Konk**. E fin an hañv-mañ oa aet d'ober ur veaj-studi da **Vro-China** assambles gant 23 Breton all, labourerien-douar ar peb brassañ anezo, rag studiañ doareoù al labour-douar eno a oa o soñj. Bet eo **Pobl Vreizh** oc'h ober un troc'h-kaos gant Mikeal, a zo genidig deus **Plougin** (hag oberiant er strollad c'hoariva).

P.V. Pesseurt mod bro eo Bro-China ?

M.K. Bras kenañ. Plad dre vras, war hed un tri c'hant kilometr ben-nag diouzh ar mor. Eno just awalc'h ema an douareier pinwidikañ a-galz. Eno iwe ema o chom ar peb brassañ diouzh ar Chinois. E-kreis ar vro, ha pelloc'h c'hoazh, ez eus menezioù ha nebeud tre a dud o vewañ, med oamp ket aet di. Broioù paour kenañ ez int, diouzh a oa lavaret deomp.

P.V. Penaos eo bet passeet dispac'h Mao ewid pezh a sell perc'hennañ an douareier ?

M.K. Perc'henned vras a oa araog. Me' gav din eo 80% diouzh an douar 'oa e dalc'h 10% deus ar boblañs. Peisanted paour razh an nemorant. N'eo ket drol oa prest da chañch ar peb brassañ anezo. Sklavourien pe dost a oa iwe.

Etre ar beisanted eo bet ingalet douar ar berc'henned da gentañ. Chomet evel-se e-pad tost da 10 vloaz. War-raog oa aet kalz randamant ar gounid dija : daougementet al legumaj gounezet dre zewezh-arad da skwer. Med a-nebeudoù 'oa komañset a-newez lod'zo d'en em sevel dreist ar re all. Chañch adarre da vont pelloc'h a oa red. Neuse ez eus bet lakeet en o sav komunioù-pobl dre beb lec'h. E boutin'ema an douar etre an oll beisanted.

P.V. Hag er c'homunioù-mañ ema an oll beisanted ?

M.K. Dre vras, rag tiegezhioù-stad a zo iwe, med nebeudig, a gredan. Er c'hontrel diouzh **Unvaniezh ar Soviedoù**.

P.V. Daoust ha tud dilabour a zo ?

M.K. N'eus ket. Ar sistem eo a ren. Ha neuse, ma 'z eus labour ewid pemp, e vo ewid c'hwec'h pe seizh, pe ouzhpenn. Hag an oll o labourad war o zrankilite. Bernioù tud evel-se dre beb lec'h. War ar maes koulz hag e kêr. Padal o deus soñj muioc'h mui degass mekanikoù da sikour war ar maes. Ni, evel just, a lavare dezo, douetus bras e rankfe tud mont kuit. Rag labourer 'vez dija, ha pizh kenañ memes, kement tamm douar a zo, er Reter da vihanñ. Med ne welont ket an traoù e-gis-se.

P.V. Pesseurt plass a gav dit eo heni al labour-douar en ekonomiezh dre vras ?

M.K. O ! Ar c'hentañ toud. Pell warlerc'h ema an industrioù. Loc'het newez 'zo eo ar re-mañ ganto alies, ha meur a fasi o deus bet gwraet.

P.V. Pesseurt galloud o-deus ar c'homunioù-pobl da zivisoud ar

pezh a raint ?

M.K. Ar c'houarnamant-kreis a lavar dezo : bloaz da zont e vo red produiñ kement-mañ kement. Alesse e vez gwelet er c'homunioù hag eñv'eo possubl. Hag er c'homun e-unan e vez kenniget ur sifr d'ar skipailhoù-labour.

P.V. Penaos eo frammet ur c'homun-pobl ?

M.K. Brigadennoù-produiñ 'zo, ha d'o zro eo rannet ar re-mañ d'ober skipailhoù-labour. Lakomp e vefe ur c'homun kement hag ur c'hanton amañ. Nemed kalz muioc'h a dud e-barzh evel just : 635 den dre gilo-metr karrez, sañset. Bezañ e vez da c'houde un deg, unneg, beteg un ugent brigadenn broduiñ. Ar re-mañ eta a vefe war dachenn ar parresioù amañ, neuse, hag a zo rannet etre ar skipailhoù produiñ. Int i eo an diazez. Nemed ez eus komunioù a zo deg gwech brassoc'h an eil re ewid ar re all. Herwez ar frankis douar, ar boblañs ha neuse ez eus bet klasket doujañ d'ar broioù naturel a zo.

P.V. Me'gav din e vez klasket lakaad ar c'homunioù etrezo da glask ober gwelloc'h an eil re 'wid ar re all, ket ?

M.K. Muioc'h mui abaoe diskar ar « **Pewar** ». Dre ma vez c'hoant produiñ muioc'h da werzhañ d'an diavaes. Ewshaet e vez an oll gant tud dilennet ganto o hunan. Herwez o labour e vez paeet an oll, dre un doare poentoù a vez roet dezo.

E gis-all e vez dilennet iwe ar C'homite Dispac'hel, a zo dileuridi peb brigadenn. Hag ar re-mañ, d'o zro, eo gant dileuridi ar skipailhoù e vezont hanwet. Gant ar C'homite eo, sañset, ema ar galloud divisoud. Permananted n'int ket avad, heni ebed anezo. Diouzh pegen uhel o c'harg e vezont diskarget diouzh un dewezh, pe zaou, pe dri, ar sizhun. Med chom e-touez ar re all da labourad a reont ahendall. War o hanw ema al labour-burew da gass endro.

N'eus nemed tud e-gis kelennerien ha medissined n'o-devez ket da ober, en dewezh hiziw. Poent 'zo bet, ya, me gred, med bremañ eo kass an traoù war-raog emaint o klask ober. Chañch spered an dud uhel a felle dezo abalamour diwall ne savje reñkadoù newez.

Warlerc'h o c'hwe-zeg vloaz pe se, avad, e rank an oll labourad e-pad 2 vloawezh da vihanñ. Ha neuse e rankont bezañ dilennet gant ar re all da soñjal mont d'ober

Skeudennoù naiv ar Chinois war o dispac'h hon laka da vousec'hoarzhin, med souezhus eo an dispac'h gwirion gwraet abaoe ugent vloaz.

BRO-CHINA

studioù uhelloc'h.

P.V. Hag e boutin da vad ema toud an douar ?

M.K. Pas tre. E lodig en-deus peb peisant, dezañ da labourad ewid e familh. Lodennou bihan tre int avad, liorzhoù kentoc'h. Da lakaad legumaj, ris adarre, peadra da vagañ ur pemoc'h hag ur guchenn yer. Ha da beb heni e vez roet un ti iwe : tier dister e plassoù, gant pri sec'het, ur sal hepken e-barzh a-wechoù. Tiez newez hon eus bet gwelet iwe, da lojañ ouzhpenn ur familh.

Ti-lojañ ur peisant gant gwez-frwez en adreñv.

P.V. Petra 'vez e-gis labour en un dewezh ?

M.K. Sevel abred. Med chañch a ra gant ar c'houlz bloaz, anad dit. Pa edomp, e vesent savet da bemp eur, hag ur frapad kousk da greisteiz, gant ar gor. Tro deg eurwezh labour bennag an deiz. Hag eizh ewid micherourien. Diviset gant tud ar strollad o-hunan sañset. Diouzh ma vez goulennet diganto. Ar gwir o-devez iwe da lavared hag eñv e kav dezo int gouest d'ober avad. Ha labourad c'hwec'h dewezh ar sizhun. Med sulwezhoù n'eus ket rag n'eo ket er memes dewezh e vez an oll o tiskuizañ.

P.V. Petra eo an trevajoù ?

M.K. Teir ar bloaz, dre vras : ris diw wech ha neuse gwinizh. Daouzeg kant lur poues an dewezh-arad a vez eostet, dre vras.

P.V. Hag ar sevel loened ?

M.K. Nebeud. Moc'h ha saout-laezh hon oa gwelet med disterig int e-skoaz amañ. N'eus forzh penaos eo gant gwinizh ha ris en em vewont. Legumaj ha pesked iwe, med nebeud tre a gig. Ne glaskont ket kaoud, kement-se : en ur vro e-

Da vad o lakaad koton da sec'hañ.

lec'h ma vese naon alies n'eus ket kehid-se 'zo, e vefe foultrañ energiezh mont war ar c'hig. Dija o-devez bec'h o vagañ an oll gant ris ha gwinizh. Ar c'hig a vez produet memestra eo da werzhañ da vroioù all eo kentoc'h. Ur skwer memestra eo e vez ar moc'h hirroc'h o lardañ ewid e Breizh : 70 kilo 'n ur ober bloaz e plass 200 lur dindan 6 mis amañ.

P.V. Ha mekanikoù ?

M.K. Nebeudig tre. Med e niver o foblañs ema nerzh Chinois, setu... Un trañch da labourad. Eler stlejet gant ejened. Plantañ ar ris gant an dorn. Troc'hañ peb tra gant ar falz vihan. Ha kasset d'al leurioù-dornañ war gein an dud alies. Ha dornañ gant ar freilh. Med soñj modernaad o-deus.

P.V. Gant an dour e vez diaesamant iwe, 'vez ket ?

M.K. Gwechall, ya, e vese dour-beuz alies, pe neuse sec'hour. Bremañ da vihannañ int en em reñket ewid ne d'afe ket peb tra da fall diwar goust froudennoù an natur. E peb lec'h o deus bet gwraet gouerioù bihan da zegass dour. Ar re-mañ, ar gouerioù-mañ, a gustum dispartiañ al lodennoù-labour. Ha parkeier bras n'eo ket interessant dezo ewid c'hoazh kennebeud. Ha neuse, da vitin pe er pardaez, foultrañ dour er gouerioù.

P.V. Petra eo plass ar merc'hed er gevredigezh ?

M.K. Heñvel douzh ar baotred. Memestra o-devez dileuriadesed dezo er c'homunioù. Da garg dezo da skwer ar petra din-me, ar planing, e-gis ma vez lavaret e galleg. Difennet eo kaoud en tu all da dri bugel : « Daou vogel a zo re nebeud, emezo, med tri bugel a zo re ».

P.V. Hag ar re gozh ?

M.K. Alies e chomont da vewañ gant o bugale. Med tiez re gozh hon oa gwelet iwe. Labourioù bihan dezo toud da ober, kuitez da chom da enoeñ.

P.V. Kredabl poa goulennet ha studioù war al labour-douar a zo ?

M.K. D'an oll vugale e vez displeget e diabarzh o deskadurezh, med nebeudig en oll. Med pa vez un ehan gant o skol ez eont da sikour o zud. Skolioù war ziforc'h, e-gis amañ, n'eus ket. Eo, ewid teknisianed ez eus memestra, med d'ar re all... N'eo ket daw chom pell er skol da zeskiñ c'hoari gant an trañch.

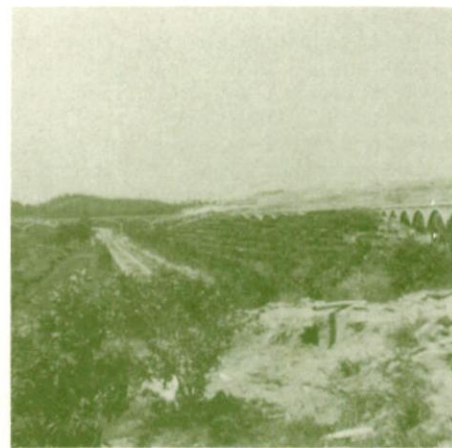
P.V. Hag ur c'hemm bras a zo etre buhez ar beisanted ha heni ar vicherourien ?

M.K. Kals hirroc'h eo paeet ar re-mañ. Traoù 'zo o-devez ar beisanted ha ne vezont ket roet dezo avad. Med o fred kreistez a vez roet d'an oll labourerien.

P.V. Hag ar minorelezhioù e Bro-China ?

M.K. Da vare ar Gerzhadeg Veur o-doa Mao hag e gamaraded tremenet dre vro meur a heni anezo. E lodennoù paourrañ ar vro emaint dre vras. Ar yezh ofissiel eo heni « Hañ », heni Chinois a-gozh ma keres. Ha desket e vez d'an oll dre red. Med 54 broad anavezet 'zo, a vez doujet d'o idantite sañset. Un draig a ouezan, da vihannañ ataw, eo o-devez tud ar broadoù bihan ar gwir da gaoud bugale kement ha ma karont. Un doare da sikour o niver da vont war greskiñ eta. Med broadoù 'zo a zo bihan bihan.

Komzoù dastumet ha renket gant
Mikael Madeg

War ar foto-mañ e welomp ur pont-dour, e-gis ma'z eus bet lakaet e meur a lec'h dre ar vro.

RADIO - U.D.B.
Tel. (16.98) 80.18.47

DAOU STOURMER

*Kemer a raomp en-dro ar fin deus pen-
nad ar mis all : ul linenn a oa bet
ankouaet gant ar mouller, ar voulleres
kentoc'h... Pedit a raomp hon lennerion
d'hon digareziñ.*

Kenderc'hel a reomp da vale warzu
Sant-Seo, ha netra en hor c'hreis ! Aon
deomp da gouezañ en un ti a-du gant ar
Boched pa c'houlennfemp boued. N'eus
forzh ! Setu ur penn-ti tost d'an hent.
Daou zen oajet : ar wreg hag he fried.
Lavared a reomp dezo emaoamp abaoe ar
mitin heb tamm, o redek araog ar Boched.
Mar plijfe dezo aosañ deomp un tamm
boued. Arc'hant hon oa da baeañ. Debrif
a resomp 'ta vioù, patates, bara hag
amanenn, gant ur banne gwin. Ne fellas
ket ganto kemer gwenneg ebed dig-
neomp. Ha gourc'hemenn deomp teurel
ewezh : dec'h vitin, daou zen yaouank eus
ar stourm zo bet sammel en un atant e-
kichen.

Trugarez vras deoc'h ! Ha tec'homp da
glask hor chañs. N'hon eus c'hoant ebed
bezañ lazhet e-gis konikled. Ma rankomp
merwel, henn ober en ur ober ar muiañ
droug d'hon enebourien.

Kentañ tra : bezañ degemeret gant ur
strollad stourmerien, brogarourien armet.

Anaoudegezh en deus va c'heneil gant
mestr ti-hent-houarn **Pleiber-Krist**, **Renan
Morvan**, bet pell amzer ismestr en ti-hent-
houarn **Kastell**. E serr an nos ez en em
gavomp en e di : e wreg eo a zeu da
zigoriñ an nor deomp, ha d'hor c'hass
beteg burew he gwas. Goude bezañ lavaret
hon doare dezo, ne fellas ket deomp chom
da gousked en o zi, ewid nompas strafuil-
hañ an Itron **Morvan** a oa dougeres, o
c'hedal ganedigezh ur c'hrouadur dindan
nebeud amzer.

Debrif hor c'hoan a resomp ganto, ha
kousked en ul lochenn e-kreis ar gar.
Gewier a lavaran : kousked ? Nann ! En
em astenn, ya ! Dihun omp chomet epad
an nos, o klewed trous ponner botchoù un
ewezhier alamant a vese chañchet beb
pennad amzer, ha da heul youc'hadennou
skiltrus pa vese an trenioù o chom a-sav
hag o loc'hañ.

E kreis an nos e teuas hor lojer d'hor
gweled :

— « Bezit disoursi, emezañ, ur c'haose
'm eus bet gant an adjudant alamant a zo
o komandiñ an ti-hent-houarn, hag 'm eus
lavaret dezañ 'm boa lojet daou zen o
vont da **Vrest** da c'houlenn labour digant
an T.O.D. — da lavared eo an Alamanted
a zo oc'h ober kestell-kreñv a-hed an aot-
choù ».

— « Ya, ya, gut ! emezañ. Lavar dezo
dont warc'hoazh vitin da evañ ur banne
kafe, deus va ferzh ».

— « Bezit laouen outañ hag e reoc'h
gantañ e-gis ma po c'hoant. Me a yelo
diouzh ar mitin abred da **Wimilio** da
lakaad ober paperioù faos ewidoc'h ».

Ober a reas, gant e varc'h-houarn, e-gis
ma 'n doa lavaret. Da naw eur e oa distro.
Ha setu me deuet da vezañ **Cornec Jean**,
ganet e **Gwimilio**, ha va c'heneil **Briand
Maurice**.

Kentañ tra a reomp eo deskiñ diwar en-
vor ar pezh a zo merket war hor c'harten-
noù. Ober e-gis an naer : leuskel war hor
lerc'h hor c'hroc'hen kozh, bezañ laouen
ha dienkes ewid mont d'an « Hôtel de la
Gare » da evañ ur banne kafe gant **Renan
Morvan** hag e vestr alamant.

Un den tew ha ruz e glopenn. Gwelloc'h
e oa gantañ daou vanne ewid unan : evañ
'reas ganeomp kognak, bier hag all.
Gourc'hemennaouiñ a rae ahanomp eus e
wellañ, en ur lavared ur wech an amzer,
gant ur vlejaden skiltrus : « Heil
Hitler ! »

Araog pignad en tren, e voe roet ur
voulenn vara deomp gantañ. Petra zo
kaerroc'h ? e-gis ma lavare hor c'heneil
Morvan, un tammig eo hir e skouarnioù
eürusamant !

Ewidomp-ni eo bet braw deomp bezañ
degemeret, bewet, lojet ha dienkeset gant
un den ken kaloneg hag en doa lakaet e
vuhez hag heni e wreg en hor servij, ewid
dieubiñ hor bro. Trugarez dezo o daou !

Ni zo o vont pelloc'h da glask ur
« maquis », da lavared eo ur bagad
stourmerien, armoù ganto. Klewet hon eus
hanw eus **Ar C'hastell-Newez**.

Setu ni en tren, ha kemeret hor bilhed
beteg **Brest**, mes gant ar soñj diskenn e
Landerne ha kemer linenn **Gastellin**.

Landerne : ni war ar c'hae o kass warzu
Kernew. En em gavet braw : un tren zo o

prientiñ loc'hañ. Kalz bagonioù marc'ha-
dourezh goulo emaer o stagañ, pa zeu
d'hor c'havoud unan eus an implijidi.
Kompren en doa gwraet e oamp e soñj
pignad dre guzh e-barzh an tren. Goustad
e tosta ouzhomp hag e lavar sioulig :
« Arabad mont e-barzh, rag ne 'n em
gavo ket a-benn ». Trugarez. Ha setu ni
pelloc'h.

Va c'heneil, **Alan**, en doa anaoudegezh
e **Brest**, ha martese e vezimp aliet hag heñ-
chet ganto war an tu hag al lec'h d'en em
rentañ abarzh mont d'ar maquis. Deomp
'ta da **Vrest** !

Loc'het mad an tren, tost da **Gerhuon**,
e welomp e penn pellañ an trepass, daou
archer alamant o c'houlenn o faperioù
digant an oll dud eus ar vagon. **Alan** a
reas ur sell ouzhin, en ur dostaad ouzh an
nor kontrol da ziskenn. Setu pa chomas an
tren a-sav e gar **Releg-Kerhuon**, e lamm-
jomp en tu eneb. Ha ni buan er maes eus
ar gar. Rag o vezañ ma oa ganeomp
paperioù newez-c'hwaet, ha mad ewid en
em guzhad, hon oa aon e vije bet kavet
abeg enno gant an daou lakepod boch.

Kentañ den a weljomp war leur an ti-
hent-houarn, o tont er maes eus e garr-
tan, gwisket kran, botinesoù ler hag all, e
voe **Radenac**, un aotrou pinwidig eus
Landerne, mestr ul labouradeg-goad. En
em anavoud a raemp mad. Bet edomp ser-
janted, an eil hag egile, edoug ar bresel e
Sant-Nikolas. Kennig a reas ambroug
ahanomp d'al lec'h m'hon dije c'hoant
bezañ kasset.

Trugarekaad a reomp anezañ war
zigarez edom gortoset en tiez tostañ eus ar
gar. Un abeg brassoc'h a rae deomp nac'h
e vadelezh. Krediñ a raemp e oa kenlabou-
rer gant an enebourien. Ne oa ket ar poent
d'en em zisklêriañ e-gis brogarourien
nemed da dud sur. Fasiañ a raemp war
gont **Radenac** : diwezatoc'h 'm eus e welet
barzh an FFI.

Alan, va c'heneil, en doa kalz a anaou-
degezh e **Kerhuon**. Ur mignon en doa
dreistoll, an Ao. **Maissin**, bet maer
gwechall ; un den hegarad, e penn ur
bagad-stourm.

Eñv eo a alias ahanomp da vont warzu
Pleiben : eno e oa bodet stourmerien en ur
« maquis ».

Kennig a reas deomp chom da gousked
en e di, med ne fellas ket deomp. Goude
bezañ debret hor c'hoan gantañ, ez eomp,
gant beb a ballenn gwlan, da gousked e-
barzh al liorz, en ur lochenn ewid ar yer.

Dihunet abred gant ar c'hilhegi, setu ni
war an hent dre bont **Plougastell**, ewid
pakañ ar bourk, e lec'h ma 'z eomp da di
diw dintin gozh da **Alan**.

Goude bezañ klewet hon doare, pell
diouzh bezañ spontet, e tisankeniont
ahanomp en ur vired douzhomp a vont da
gousked e-maes. Rag, peogwir e ranker
kaoud ar memes kont a dud en ti evel ma
'z eo merket war an nor, ni ne fell ket
deomp roiñ ar risk bras-se dezo.

An diw vaoues kaloneg n'o doa tamm
aon ebed. Goude ur goan disheñvel,

Komanantit d'ar gelaouenn bolitikel nemeti e
brezhoneg penn-da-benn

Pobl Vreizh (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREST-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant
Boutin : 30 L (1)
Skoaz : 50 L pe ouzhpenn (1)
Estrenvro : 50 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant
dre chekenn-bost (1)
dre vandat-lizher (1)
dre chekenn-vank (1)
CCP RENNES 2746-79

* da verkañ dre red war ho kolo-lizher

Landerne, e Breizh-Izel...

stanket ha mouchet mad ar prenestoù, ez eomp da gousked er solier, en ur gwele houarn, un tammig strizh ewid daou, mes pegen plijus mont e-toues liñserioù fresk. Gwigourad a rae ar gwele pa c'hoarveze gant unan ahanomp treiñ pe distreiñ.

Mes lavared e vije bet n'hon oa ket aotre da ziskuizhañ un noswezh en he fezh.

Wardro diw eur, e voen dihunet gant Alan : « Selaou'ta, emezañ, lavaret e vije ur strollad soudarded : klew trous o botchoù houarnet. Chom a reont a-sav dirag hon ti, dindan hor prenestr ».

Heb enaouiñ ar gouloù, e tibradas Alan ur c'horn eus al liñsel zu a oa o vouchañ ar prenestr. Hag e welomp daou soudard, unan gant ur lamp-tredan o sklêrijennañ hon nor ewid lenn an hanoioù skrivet warni.

Chom a reomp bamet, an eil o sellad douzh egile : hor c'halonoù ne fiñvont ket.

— « Gwraet omp ! Gwelet omp bet o tont en ti gant unan bennag aet d'ar C'homandantur goude-se d'hon disklêriañ... »

Petra ober ? Pa skoint war an nor, tec'hed dre ar prenestr ? Ar Boched a zo er maes oc'h ewezhiañ a denno war-nomp...

Lakaet hor bragoù ganeomp, diarc'hen e-kichen an nor, setu petra hon oa diviset ober buan-ha-buan : Alan a liammo diwesker an heni kentañ a zeuio er gampr, ha me a glasko pakañ e arm da dennañ warno. Kousto pe gousto, ma rankomp merwel, ra vezo en ur werzhañ hor buhez ar c'herrañ possubl.

Hon isili stignet e-gis kerdin gouelioù ur vag dindan un awel foll, hor skouarnioù digor beteg ober poan... netra ne fiñve...

Pegehid eo padet hor ged ?... Deg munut ?... Ur c'hardeur ?... Setu ma klewomp ur vouezh o kemenn : « War

raog ! Kit ! » Ha trous ar botchoù houarnet o pellaad...

Stagañ a reas Alan da ouelañ ha da bediñ a vouezh-uhel, en ur drugarekaad ar Werc'hes Vari he doa gwraet ur burzhud en hor c'heñver. Ne lavaran ket n'eo ket gwir. Rag, warlerc'h, pa edomp en em gavet er gêr, bew ha divac'hagn, he lavaras va gwreg Yvonne din he doa gwraet ur bromessa d'an ampoent : mont hon daou, war droad, da drugarekaad Intron-Varia Ar Salet, e-kichen Montroules.

Seweniñ 'm eus gwraet he fromessa gant plijadur.

Abaoe ez eo aet da Anaon... Doue d'he fardono !...

Mes, distroomp da Blougastell, en deroù mis Gouere 1944. Poan deomp krediñ ar pezh a oa tremenet edoug an noswezh-se, e tiskennomp dre an derezioù war hon treid noazh, da glewed ar c'heleier gant hon ostisesed.

Sioul e oa oll dud an ti. Klos an dorojoù war beb heni. Setu e tistroomp d'hor c'hampr ar sioullañ ma c'hellomp.

Digousk e chomomp eveljust. Diouzh ar

mitin, pa grogâs an dud da loc'hañ, e klewomp gant an ameseien e oa bet an Alamanted beteg an ti, ha fasiet war an niverenn merket warnañ.

Brawoc'h ! Hon diw dintin gozh n'oa doa klewet netra hag o devoa kousket mad tre, a-drugarez Doue. Ker mad all edont bet ewidomp ! Araog kuitaad daou gozhiad ker kaloneg, goude un dijuni nerzhus, e rankomp kemer diganto ur vouestad sardined. Chom a reas homañ pell amzer heb bezañ digoret, nemed un dewezh hag hon oa naon bras.

Red eo lavaroud, d'an ampoent, kaoud arc'hant ne oa ket awalc'h, pa ne vese ket boñioù, tikejoù ewid peb tra. Se da lavared pessort talvoudegezh he doa ur vouestad boued-mir.

« Doue d'ho pao ! » Setu ase ar pezh a reketomp dezo, o vont war hent Ar Faou, tanet hon treid gant hor botoù-ler-koad, rag seuliou koad ne blegont ket kalz.

O tremen e kêr Ar Faou, eh antreomp en un ostaleri ewid evañ ur banne. Ar vugale, tri pe bewar dindan deg vloaz, o oa o ouelañ. « Petra zo en em gavet ganeoc'h, bugale ? » — « An Alamanted a zo o paoues kass tad ha mamm ganto da vont beteg ar C'homandantur ».

D'an ampoent, setu ur vaoues, o mamm, o tont en ti. An oll vugale a lamm ganti : « Dalc'het o deus ho tad », emezi en ur ouelañ.

Awalc'h a glewomp. Heb goulenn muioc'h eh evomp hor banneoù, ha kenavo !

DIWAN E BREST

E Ti an oll Penn ar C'hreac'h 2, ru Pr Chrétien, 29200 BREST.

Pellg. 02.29.75.

D'ar meurzh ha d'ar merc'her : eus 9e da 12e, hag eus 14e da 18e.

D'ar yaou : eus 9e da 12e.

Paperenn ewid goulenn mont e-barzh

UDB

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Goulenn a ran moned e-barzh Unvaniezh Demokratel Breizh

D'an (d'ar) 19

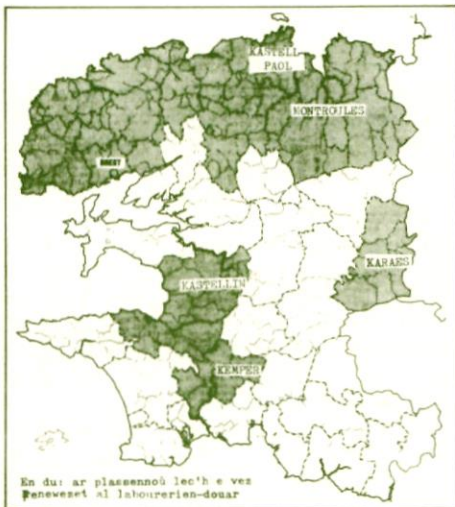
Sin :

Da gass en-dro

(troc'het pe adskrivet) da

UDB B.P. 304 - 29273 BREST-CEDEX

Ped labourer-douar e Penn-ar-bed a-benn ugent vloaz amañ!

Delc'her a ra al labourerien-douar da nebeutaad fonnus, rag dre ma'h a kuit kalz peisanted war an oad, ne ta nemed un dornadig re yaouank da gemer o flass. Beteg an D.D.A. a anzave newez so pegen nebeud a dud yaouank zo chomet da labourad douar : 298 e Penn-Ar-Bed arlene (1977) !

Setu mod-se, n'eo ket start ober ar gont : tost da 300 tiegezh newez war hanw un yaouank, ha 1500 feurm dispennet dre vras ! Pa oa laketa an I.V.D. en e sav, e 1962, e oa 44 000 tiegezh en departamant ; bremañ ne chom nemed 30 000 ; ped a chomo a-benn ugent vloaz amañ ?

Ha pa gontet an implijoù-labour (e-lec'h an tiegezhioù), e vez kollet 5 000 deus ar re-mañ e Penn-ar-Bed beb bloaz ! Komz a raer deomp deus 100 000 implij-labour ewid Breizh a-bezh, a-benn ugent vloaz, ur c'hard deus ar re a zo bremañ !

E Bro-Leon eo e vez ar muiañ a re yaouank o vont da zalc'her douar : etre 15 hag 20 dre ganton beb bloaz (herwez an D.D.A.) e Lokournan, Kastell, Gwitevede, Plabenneg ha Lesneven ; forzhig re yaouank iwe e lec'h all e Bro-Leon, nemed e kantonioù Sizun, Daoulas ha Landerne.

E Bro-Gerneu n'eo ket memes mod : ne vez ket renewezet al labourerien-douar. Paneve kantonioù Karaes,

Kastellin, Kemper ha Douarnenez, ema isel-tre niver ar beisanted yaouank enstalet arlene, dreist-oll kostez Fouenant, Konk-Kerneu, Pont-'n-Abad, Skaer pe Rosporden.

Perag an dra-se ? Peogwir e vez krignet muioc'h an douar-labour eno ewid ba lec'h all, gant kresk ar c'hêrioù bras hag an douristelezh ! Re frejus e vez en em enstaliñ, re ger an douar — pa vez kavet da brenañ pe da feurmiñ —, re diassur ha disingal ar c'honidegezh, ma'h eo gwir eo micher al labourer-douar « labourad kalz ha gonid nebeud » !

Piwi a chom da zalc'her douar an deiz hiziv ? tud yaouank o kemer plass o zud (ouzhpenn 50%) goude boud sikouret anehe evel mewel bar gêr (77%) ; 23% zo perch'enn d'o douar ; n'eus nemed 7% ha ne oa ket

o zud labourerien-douar. A-hend-all, 38% n'o-deus diplom ebed (22% ur breved labour-douar) ; an oad etre zo 25 vloaz, ha n'eus nemed 3% a verc'hed e penn un tiegezh !

Petra raont ? Bioù-laezh dreist-oll (2 diwar 3), bioù-kig iwe (1 diwar 3) e kostez Kastellin, moc'h deus tu Brest, ha legumachoù en arvor Bro-Leon...

Setu, a-benn ugent vloaz e vo chañchamant : pell nebeutoc'h a beisanted, meur a rumm tiegezhioù (re vihan ha re « modern »), hag un niver bihan a labourerien-douar o-deus choaset chom e-barzh ar vro.

Ya, ul labour-douar newez zo o kreskiñ, med ar pezh eo, n'eo ket ar Vretoned mestr warnañ, mod ebed, nag ar gros deus al labourerien-douar kennebeud !

Fañch Kouer

AN ENEBOUR

Degouezet eo bet ganin en em gavoud dec'h gant va mignon Adolfig. War an taol, ne'm eus ket anavezet anezañ, gant e wiskamant ken iskis : ur vantell gantañ war e gein, dezi tress disliwet mogerioù lirzhin ar Sante, un tok ledan-ledan gantañ war e benn, sanket don, war e fri ur re lunedoù du, ha duoc'h c'hoazh martese ar barbus-telloù hir ne'm boa ket gwelet ur vlewenn anezo outañ beteghenn...

— « Petra 'n diaoul ?... »

— « Chik ! Peuc'h ! An diaoul ?... A c'hellfe bezañ, paotr ! Me zo war rodoù an Enebour !... »

— « Ya ! An enebour diabarzh... An heni e vousec'hoarzh euzhus. Gwashañ enebour Bro-C'hall, n'eus dezañ nemed mignoned dre ar bed a-bezh ahendall, evel ma oar an oll. An enebour diabarzh : an anarchisted, ar gôchisted, ar sossialisted, ar gomunisted, ha muioc'h c'hoazh martese, an emrenerien villiget-se, an otomomisted, mar kares gwelloc'h. Brr... ! Dre chañs ez eus un Arme e Bro-C'hall, opala ! Hag unan greñv ! Ha CRSSed, tud ar SAC, al Légion ha me 'oar... Hag e-leizh a archedioù koant e-gis heni Lannilis ! »

« Hag emberr, ur 6ed lestr-splujer

atomik ! »

« Petra ? »

« Ur 6ed lestr-splujer atomik. »

« Ul lestr-splujer ? Da vont ouz enebour an diabarzh ? Possubl eo ? Biskoazh ne'm boa soñjet en dra-se... Sell'ta, sell'ta ! Gweloud a ran... al lestr-splujer o'n em silañ sioulig kêr gant ar stêrioù bras da soupren, dre'n a-dreñv, kanfardet an tu kleiz, tra ma vo ahendall helikopterioù, kirri-nij, ha kirri-emgann bihan ha bras o vont dezo war zouar hag eus lein an neñvoù... Youpi ! »

Ha va Adolfig o lammad gant joa !

« Bop ! Bop ! Goustadig, paotr ! Fasiañ 'res. Ar stêrioù, ewito da vezañ bras, n'eus ket awalc'h a zour enno d'ul lestr-splujer da vont. Nann, nann. Ne vo mad al lestr-splujer-se nemed da lakaad sevel Yalc'h ar Gouarnamant da 200 miliard kozh. Hag awalc'h e vo da zivarc'hañ enebour an diabarzh memestra — pe klask henn ober... da nebeutañ ?

« ?? »

« Enebour an UDF »

« ?? »

« An RPR, pezh diot ! »

Pêr ar Gall

AL LIAMM

ar gelaouenn nemeti o roiñ, 6 gwech ar bloaz barzhonegoù, kontadennoù, pennadoù a beb sort ha keleier 80 pajenn e peb niverenn - Rener : Ronan Huon komanant : 35 L — Studierien : 25 L Teñzorer-merour : P. Le Bihan - 16, rue des Fours-à-Chaux ST-SERVAN 35400 ST-MALO - CCP 5349-06 PARIS

AR FALZ

kelaouenn drimisieg an Emsav diasezet gant Yann Sohier, bodet ennañ skolaerien ha kelennerien Vreizh a-du gant ur skol vreizheg ha laik gwirion

Lennit Ar Falz ! Komanantit d'Ar Falz !

(30 L ewid 6 niv.)

AR FALZ, Str. Kan-Ar-Gwez — 29245 PLOURIN-MONTRouLES KRP 430-20 H ROAZON

PLOVAN NE VO KET GWERZHET !

Ar gevredigezh kapitalist gall ha belj Invest-Plan a fell dezi sevel ur vourc'hadenn a 200 ti-vakañsoù e Plovan, gant pissinoù, golf hag all. 3 miliard a lurioù kozh e kousto, war 30 dewezh-arad e vo savet, hag e vo plass e mod-se da 1000 pe 1200 a dud (700 den zo bremañ o chom ba Plovan). Roet en deus koñsailh ar barres e assant, 12 koñsailher war 13. Raktal zo bet lakaet war sav ur c'homite-difenn, kaset en-dro gant peisanted yaouank.

Da gentañ e c'houlennont ma vo possubl delc'her da labourad douar e Plovan. Ma teu an afer-se da vad, piw a c'hell c'hoazh prenañ douar e Plovan, peogwir e kennig Invest-Plan 10 milion a lurioù kozh ewid 2 zewezh-arad. Ha possubl vo c'hoazh warlerc'h ledañ teil ha lisier ? Ped implij-labour, ha pessort labour a zeuio da heul ar vourc'hadenn-se ? Daw 'vo lazhañ ekonomiezh Plovan ewid o degemer ? Abalamour da betra ne glask ket ar c'hoñsailh sikour sevel stalioù newez da roiñ labour ? 'Fin ar gont, da belec'h e yelo labourerien ar vro-mañ da ziskuizhañ ha da bourmen, pa vo gwerzhed an douar d'an estren ?

Harpañ 'ra UDB ar c'hornad ar c'homite-difenn, hag ema e vennosioù sklaer hag heñvel douzh he re dezi. Petra 'weler o tont ? An dilabour diouzh un tu, an tourism kapitalist diouzh un tu all : bras eo an dañjer ; red eo en en unaniñ ewid difenn hon douar hag hon labour.

L. Klec'h

AL LABOURERIEH O REDEG WARLERC'H O USINOÙ

N'eo ket ur rimadell newez savet diwar Yann Ar Feunteun, med gwask an dilabour o pouesañ muioc'h-mui bemdez war al labourerien. Ha, taol war daol, ema al labour o vont kuit diouzh Gwaien ha Poullgoazeg, hag e rank an dud mont da labourad da Sant-Wenole-Pennmarc'h : serret e vo e Poullgoazeg usin ar c'hooperativ « Pêcheurs de France », ha roet toud al labour da Sant-Wenole. Tud Ploneour-Lanvern o labourad e stal « Raphalen » deuet da vezañ « Lebreton » a ranko mont da Rosporden da heul an usin, peogwir ne chomo e Ploneour nemed al labour pesked ; al legumaj ne vint labouret nemed e Rosporden...

E Pont'n Abad, e kemero merc'hed an usin « Saupiquet » an otokarr da vont da Gemper, d'an usin « Saupiquet-Quimper », rag heni Pont'n Abad vo serret. Abaoe pell zo emaoimp o lâred hag o skrivañ e ya an traoù war washaad ; ar wech-mañ eo deuet, ema o tont an distruj da vad. Ma ne zeu ket a-benn labourerien ar vro-mañ d'en em unaniñ ewid chañch ar politikerezh, e vo achu ganeomp. Labourad ha bewañ er vro n'eo ket trawalc'h : ren an traoù da gentañ a rankomp ober.

L. Klec'h

**LENNIT
POBL VREIZH**

**RADIO - U.D.B.
Tel. (16.98) 80.18.47**

KEVREDIGEZH MARIN

GUIPAVAS

Kerivarc'h-Lavallot
Tél. 84.16.50

Studio J. Gatin

- Stal vras da sevel tiez,
- Barrekoc'h c'hoazh war ar c'henkisoù e beton lakaet etre frammoù, hag iwe war ar re gis ar vro,
- Bez e c'hellit goulenn peb tra en e vurevioù ewid lakaad sevel prisoù ha plañioù.

« LES DIALECTES A L'ÉCOLE » !

N'eo ket chañchet e vadh ged Yann, ne faota ket deoc'h krediñ. Ken eneb ema ataw jakobined penn ar Stad 'vel ma oant gwezharall. Un draig hebkén zo chañchet : ar seblant ; bremañ e raer min. E raer min da vout a-du ged ar « pinwidigezhioù rannvroel » strewet dre seizh korn ar c'hwec'hkorneg, e hiraezher d'an doare-bewiñ ar maesoù gwezharall hag e raer ton da v/Mohikan diwezañ ar Vro-Vigoudenn. Mall sevel ur muse, a lâd lod ewid lakaad e pign relegoù ar brezhoneg : ase e vo braw, etal an dilhadoù kozh.

Bremañ ema rac'h an dud a-du ged ar brezhoneg èlreson. Dreistoll re an tu kleiz, n'eo ket gwir ? Neozh n'eus ket ken pell zo-se c'hoazh e oa oaet ar c'h- « Conseil Supérieur de l'Education Nationale » beteg nac'h ar c'hennig gwraet ged ministr an Deskadurezh. An dra-se' oa e 1969 hag e oa kaos lakaad poentoù arnodenn vrezhoneg ar vachelouriezh da dalvoud ewid boud degemeret. Oaet eo ar ministr dreist d'o soñj. Din da ouied, n'eo ket ag an tu dehoù toud ar re a zo er c'husul-se.

Seul belloc'h ema a-zoc'h ar galloud, e ta braw ha flour e gaos ged Yann. Ne oa ket bet lakaet er « Programme Commun » en doa ar brezhoneg e lec'h da gaoud ? Tud an Tu-Kleiz a gompren an traoù, n'eo ket gwir ? Beteg re a-wezhioù : «... C'est suffisamment vague (é komz a-zivoud ar « Programme Commun » hag ar yezhoù « rannvroel ») pour mettre tout le monde d'accord tant qu'on ne passera pas aux réalisations... » Kement-se zo sklaer èl dour feunteun. Ha n'eo ket netra an heni a skriv kement-se : Louis Tregaro (Na pezh hanw galleg flour dehoñ !), unan a renerion al « Ligue de l'Enseignement » ewid Paris. Embannet eo bet e bennad ged « Cahiers Laiques » da gentañ, ha kavet eo bet iwe da lenn, e penn kentañ ar blé passeet, ar « Humanisme », kasetenn ar frañmassoned, ged meuleudi ar re henn embanne edan an titl : « Les dialectes à l'école ! » Villoc'h dispris n'eus ket bet tu da lenn a-c'houde gwerso. Med an dra-se 'oa ar blé tremenet, n'eo ket gwir ?

Lukian Kergoat

RANTRE...

Newez bet va rantre gentañ. O, nompas evel skoliad, anad deoc'h, rag ne vefen ket o trailhañ brezhoneg prop hag asseptiset ouzhoc'h. Evel kelenner, tadoù gaezh. War ar saosneg. E servij impalaerouriezh ar Stadoù Unanet, kwa. Se a lavare din ur c'hamarad. O kelenn ur yezh impalaerour vras dre 'biou un all da genvrois din. Med traoù sotoc'h o-devez lod all d'ober da c'hounid o zamm bara, hag amanenn... hag al loaiaid konfiter war c'horre n'omp ket ewid diouveniñ ken en dewezh hiziw.

Souezhet ar skolidi. Souezhet pennoù ar skol. N'ouson ket ha blew hirroc'h eged va re a zo e-toues va oll skolidi. Ha pa basteen dre ar porzh-skol, da gentañ, ne veze taolet ewezh ouzhin na muioc'h na nebeutoc'h eged ouzh kemend all a lisseidi. Ranket 'm eus gwiskañ ur chupenn war va c'hein, dezo da weled piw on.

Kaerñ micher ar vicher gelenn !... Bo. Se a soñjen deg vloaz 'zo. Choaset ganin e oa da vihanñ. Deg vloaz 'zo e oa va bacho. Deg vloaz 'zo e oa 68. Da c'hedal 'moa passeet meur a vloawezh o « sachañ war ar fun ». Paet d'henn ober memes. Braw din, kea. Med bremañ, bec'h dezi, ha d'al labour ma ouezan ober. Ma ouezin a-newez petra eo sevel mitin abred.

Ped ha ped evel-se, beb bloaz, hag e va raog ? Ha dre chañs n'eo ket bet red din divroañ ewid c'hoazh.

Plantañ saosneg e penn ar skolidi ? Da betra, a soñjont int, ma n'henn lavaront ket. Mont dezo dre gaer pe dre heg. Ober dezo lonkañ o lousoù, blas an drol dezañ : blas kensonennoù n'eus ket anezo e galleg. Ha peuc'h 'barzh al loch pe me a welo. Buan e vez taolet d'an traoñ mennoioù 'zo. Kraouiet ar c'helenner, an aotrou bihan e vlew hir, e kelc'h klos ar skol.

— Ne blij ket dit saosneg ? — Bo.

— Desket 'peus da gentel ? — Bo.

— What did Mr... ? — Keskidi ?

— Peuc'h 'veho pe me' welo !

N'eus ket ezomm eus melestradurezh ar skolioù d'ober d'ar gelennerien plegañ. Ar skolidi eo a ra. Plantañ demokratiezh er c'hlass ? Lakaad ar skolidi d'en em dommañ ouzh ar yezh ? Goulenn o ali diganto ? Reiñ tro dezo da choas o deve-riou ?... Gwelet 'vo, med da c'hedal... Msyeu ! Keskoñfe ?

Na ped ha ped mil den yaouank a vez doganet evel-se gant ur vicher o-doa choaset ?

Selaout. Warc'hoazh e vo diskrog-labour gant va sindikad. Un estlamm ar blijadur o devez. O c'halon a lavar e karfent e vefe beb eil dewezh evel-se.

Hag an trous ? Piw a ra ? Hag a raio ? O, med, ne raint ket pell. Ez an da... Mennoioù un den. E pelec'h emaint ? Tregont mouss dirollet a gass anezo d'ar seizh awel. Kaer 'zo diwall nompas reiñ kastiz dezo.

Soñjal er mouss e oan me, dalc'hmad e foñs ar c'hlass evel hennezh all o klask bourd pe fars da lakaad re all da storlokad Storlokad, dres. Kit da reiñ dezo da intent dre 'biou ur yezh n'int ket ewid tatouilhad pelloc'h eged deg ger enni petra eo... Intent petra dija ?

Soñjal iwe er c'helenner-se, daou-zeg vloaz 'zo. Va c'helenner saosneg d'ar poent-se. Piw a oar hag enñ... ? Med da betra ? Da betra kelenn saosneg da Vretoned yaouank. Pa ne ouezont ket brezhoneg. Ha p'eo galleg a vez ganto ne badont ket ur munut da gaoseal o-hunan.

Anfin. Bep seurt traoù a ra mab-den da c'hounid e vara, ya !

Ar Storloker

FESTIVAL TEATR BREZHONEG

wardro Kastell-Paol

18-11 : Strollad Beilhadegoù Treger (Maria Prat)

25-11 : Str. ar Vro Bagan : « Buhez Mikael an Nobletz »

2-12 : Str. Plougin : « Dañjerus ? Tamm ebed ! »

9-12 : Str. Karaes : « Pik-nik 'pad ar bresel » ha « Soas ar youd-kerc'h »

10-12, goude kreisteiz : abadenn R. Hemon : e vuhez, e oberoù, ha « Meurlarjez » gant ar Vro Bagan

« An Ostaj » gant ar CDUB ha « Ma c'helljen-me kanañ laouen » gant Ar Vro Bagan a vo c'hoariet iwe. Er parresioù bihan tro-dro da Gastell e vo c'hoariet an oll bezhioù. Bez e c'hellio an oll re a zeuio d'an abadennoù-mañ kemered perzh en ur ganañ, en ur gontañ, en ur zisplegañ sketchoù h.a.

LIZHEROÙ

An Oriant, d'an 12 a vis Here

Achu 'oa ma c'homanant da b/Pobl Vreizh abaoe mis Gwengolo ; daleet 'm eus da gass an arc'hant. Setu amañ kant lur ewid ur bloaz all hag ewid skoazellañ Pobl Vreizh un tamm.

Plijoud a ra din dalc'hmad ar pennadoù a gaver er gelaouenn.

Traoù sirius zo kalz, hag ar mousfent ne vank ket iwe.

A galon ganeoc'h.

E. Ar Gelleg

Kenvrois ker,

Sed amañ gant va lizher ur chekenn-bost a 70 lur ewid ma adkomanant d'ho kasetenn, hag ewid roiñ un tamm skoazell dezi.

Anad eo hoc'h eus ezomm kalz a arc'hant, hag un tamm mat a galonegezh dreistoll, ewid lakaad Pobl Vreizh da zont er-maes, ha plijussoc'h-plijussañ beb mis.

Hetiñ a ran deoc'h delc'her da vont gant ho hent, un hent ken diaes, mes un hent eo hag a gasso hon pobl hag hon bro warzu an emrenerezh hag ar sokialou-riezh.

Dalc'hit mad, ha ma gwellañ gourc'hemennnoù. Ur Breton divroet a galon ganeoc'h.

Mikael An Eskob,
78124 Mareil-sur-Mauldre

Trugarez vras d'hon daou lenner ewid o c'homzoù ken hegarad ha ken frealzus. Trugarez vras dezo iwe ewid o gwenneien. Ya, gwir eo : ezomm zo arc'hant, ezomm bras ! Ha Pobl Vreizh, ewiti da vezañ lakaet da zont er maes beb mis gant tud na vezont ket paet, ne vez ket savet ha kempennet diwar netra : lonkañ 'ra dornes Pobl Vreizh arc'hant forzh pege-ment ! Mes, lennerion ha komanterion ger, an arc'hant kasset da b/Pobl Vreizh n'eo ket arc'hant foetet dre ziewezh : arc'hant plassen e-barzh bank Breizh dieub da zont eo. Trugarez vras !

Pobl Vreizh

Laouen bras eo Yann Gailhareg ha Mona Bras, e wreg, da gemenn deoc'h ganedigezh o merc'h Asilis-Mona, d'ar merc'her 13 a vis Gwengolo 1978, e Gwen-gamp (Bro-Dreger).

Gourc'hemennnoù d'ar vamm, d'an tad, ha ra vezo ar verc'h vihan hir ha didrubuilh he buhez, en ur Vreizh eürus !

Skol dre lizher « Ar Falz »

Bez ez eo Skol dre lizher Ar Falz unan eus skourroù pedagogel emsav Ar Falz (skolaerion ha kelennerion laïk Breizh), emsav diasezet e 1933 gant Yann Sohier.

Ober a raer gant al levr « Ar brezhoneg didorr », embannet gant Assimil : da vezañ prenet ganeoc'h e ti ho levrier.

N'eus ket da baeañ ewid ar c'henteliou, ur wech prenet al levr ha lakaet un timpr bewech war ar golo-lizher ma vo kaset deoc'h en-dro ho kenteliou difasiet.

Bez ez eus ar c'henteliou en o fezh 11 poelladenn dre skrid, ma tenn beb poelladenn d'ur rummad 7 kentel eus al levr. Labourad a ra ar skolidi peb heni gant e lañs e-hunan, buan pe goustadig 'vel ma kar. Arabad deoc'h ankouaad kass bewech, gant ho poelladenn, ur golo-lizher, un timpr outañ, ha warnañ ho hanw hag hoc'h adress.

Kaset e vez ar poelladennoù en-dro dindan 10 dewezh epad ar bloawezh-skol.

Doare-kelenn etrerannyezhel, fonnus an notennoù ennañ, ez eo Ar brezhoneg didorr ur benweg dispar etre daouarn kemend heni, o c'houzoud ar yezh pe o klask he deskiñ, hag a fell dezañ deskiñ komz, lenn ha skrivañ ar brezhoneg. Savet eo bet kenteliou brezhoneg Ar Falz ewid kement heni a fell dezañ en em varrekaad war ar brezhoneg, forzh peheni e vez e barlant a orin, ma vez dija un disterrañ tamm brezhoneg en e ziwskouarn. Ewid a re a grog da zeskiñ ar yezh, e c'hell ar gelennerion roiñ dezo titouroù a beb sort m'o deus c'hoant mont donnoc'h en ur rannyezh bennag. Arabad teuler a-gostez ar gwenedeg — ar pezh a vez gwraet re alies —, ur rannyezh ken dibar he ferzhioù dezi. Pedet eo ar skolidi a zo o chom e-barzh lodenn vrezhoneg ar Morbihan (lakaet er maes kantoniou Gourin hag ar Faoued) da zeskiñ da gentañ ar gwenedeg, ar rannyezh a vez komzet tro-dro dezo. A-drugarez d'an doare-kelenn etrerannyezhel, ne vo ket diaes dezo, warlerc'h, stagañ gant ar rummad bras all a rannyezhoù, ha dont da vezañ barreg tamm-ha-tamm war ar brezhoneg en e bezh.

Ewid lakaad e hanw pe goulenn titouroù all ouzhpenn skrivañ da : Skol dre lizher Ar Falz Albert Deshayes, 15 Hent Bras Breizh 29000 Kemper.

AN DILABOUR E BREIZH

Ma kreder ar sifroù ofissiel, e oa, e Breizh, e mis Gwengolo 1978, 94 622 a dud dilabour, da lâred eo :

Penn-Ar-Bed : 17 840

Aodoù-An-Hanternos : 11 961

Morbihan : 14 184

Il-ha-Gwilum : 17 197

Loar-Atlantel : 33 440

Gwelomp, en ur dremen, stad departamant an Naoned : 33 440 a dud dilabour, war 1 000 000 a dud o chom ennañ, dre vras. Keñveriomp gant Penn-ar-Bed : 17 840 war 800 000 a dud... Ema Bro an Naoned o paeañ ker gwall stad ar c'hornadoù industrialiset hag emdroadur ar c'hapitalism... War ar poent-mañ d'an nebeutañ, ez eo Bro an Naoned breizhekañ kornad zo e Breizh...

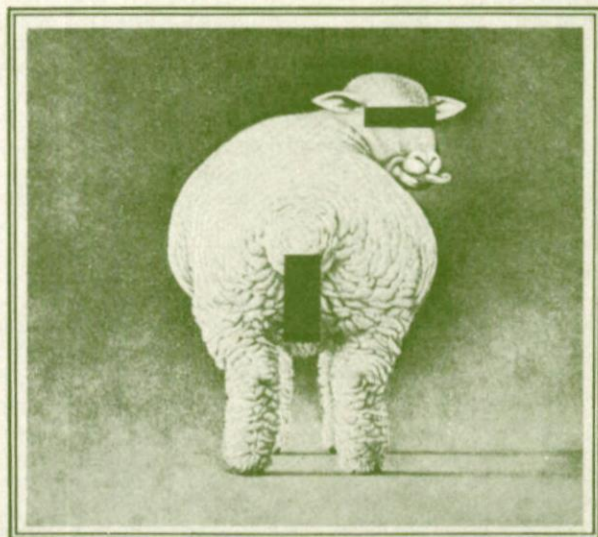
Ewid Frañs a-bezh (53 000 000 a dud), ez eus 1 235 000 a dud dilabour, da lâred eo 5,3% eus an dud en oad da labourad (42% eus ar boblañs). Gant niver bras ar retetidi hag ar re gozh, n'eus ket e Breizh, sur, 42% eus poblañs ar vro o labourad. Lakaomp e vefe 40%, da lâred 1 400 000 eus an 3 500 000 a Vretoned. 100 000 den dilabour war 1 400 000 a dud en oad da stagañ o c'horf douzh al labour, se zo, d'an nebeutañ 7,1% a dud dilabour en hon bro. Ha muioc'h moarvad... Hag ewid ar re a zo o labourad, ped ha ped, war al labour-douar dreistoll, zo ar ru kozh, ha na vo kemeret o flass gant den

ebed, hag ema o bugale, o faotred hag o merc'hed yaouank, o klask un implij-labour na gavont ket ? Heb ober ar gont eus ar re a zo bet aet kuit diouzh ar vro, didrous, pell zo pe newez so...

N'eo ket ewid ober plijadur deomp eo eh embannomp ar sifroù-mañ, ken splann ahendall. Ne welomp ket pessort plijadur « maso » a gavjemp oc'h embann sifroù hag a ziskouez fraezh ez eo chomet Breizh ur vro isdiorroet...

Poent eo d'ar re a vefe pikous ouzh o daoulagad c'hoazh, ober un tamm kempenn dezo, hag ur wech dibikouset an daoulagad neuse, n'eo ket chom da alvaoniñ zo d'ober, na da glemm pe da skuilh daeroù, mes krogñ e-barzh, ha lâred nann ! d'ar pezh a zo o tont war wel, ma ne zihunomp ket : marw ur vro... N'eus ket eus ur « blanedenn diremed » a-us deomp : ur sistem zo, ouzh hon gwaskañ. Dorn-ha-dorn, brewomp laouen ar sistem, torromp hon chadennoù. Ewid bewañ e-barzh hon bro, ez eo red deomp bezañ e-barzh hon bro. Leun a nerzh, karget a c'halloud eo an enebour (ar c'hreisennañ, ar c'hapitalism). N'hon eus galloud ebed ewid c'hoazh, ha traisset e vezomp bemdez gant hon notabled, mes nerzh, yaouankis ha startijenn zo ennomp forzh pegement. Bec'h dezi neuse, mil boent eo !

STORLOK

**Gwerz An Dilabour
Gwerz Maro Jorj Jackson**

nevenoe

Un disk newez zo bet embannet gant Nevenoe : warnañ e kaver Gwerz an Dilabour, a vo embannet war b/Pobl Vreizh a-beñ ar mis a zeu.

GORTOS 1981 ?

C'hwitet en deus an tu kleiz gall, e mis Meurzh diwezañ, dre e faot : deuet eo a-benn ar sach-blew, an disunvaniezh, ar gewier ha kement tra all divalaw da lakaad an tu dehoù gall da vont e-barzh, ewid ur pennad braw a amzer c'hoazh. Bras eo kiriegezh ar re o deus kavet brawoc'h lezel Giscard hag e re da c'hoari o jeu, ewid gweled an tu-mañ-tu eus an tu kleiz bezañ er renk kentañ...

Goude an stokadenn, ez eo chomet pennoù bras an tu kleiz evel mud hag alvaonet epad ur serten amzer... Mes adkavet o deus abaoe ar gomz hag ar spered. Hag emaint bremañ, an eil re hag ar re all, o c'hoari pezh, oc'h ober o sine-ma diragzomp, rag ewite e chom digor frank an dorioù o kass d'an tele benniget. Hag e weler, e-diabarzh strolladoù an tu kleiz, ar bec'h gwraet gant hemañ pe un all ewid bezañ e penn an traoù : Rocard hag e re, ha Chevenement o roiñ koad da Rocard, ha Mauroy o sachañ war ar fun diouzh e du, hag ar Mitterrand kozh o lâred d'ar re all : « Goustadig, paotred, n'on ket marw c'hoazh ». Ur frasnig amañ, unan all pelloc'h : ha re ar mass-media oc'h ober o friko eus ar frasennigoù-se, hag e vez dispaket toud an traoù-se war aoter oferenn-bred an tele santel. Gant Marchais hag e re ema ar memes sinema, diwar goust Ellenstein un dewezh, aliessoc'h diwar goust ar sossialisted : frasennigoù dalc'hmada, hag ar memes

c'hoant spontus o vroudañ an oll da ziskar ar re all ewid bezañ an unan e penn ar voutik. Ar sindikadoù o hunan o kass an dorch d'ar gêr d'ar re all : Edmond Maire n'en deus ket klasket pemp troad d'ar maout ewid roiñ da c'houde ne oa ket, n'eus ket, war e veno, eus militanted PS e-barzh an antreprisoù hag ema red neuse d'al labour bezañ gwraet gant paotred ar CFDT.

Ewid lâred ar wirionez, n'omp ket interreset tamm ebed gant ar sinema-se. Ur sinema hag a vez kasset braw en-dro gant ar mass-media : ar re-mañ zo gwraet ewid lakaad an dud da grediñ ha d'en em soñjal e-barzh an dra-mañ-dra, ha pas e-barzh traoù all. Mestr eo Giscard hag e re war an tele, eveljust : setu e vez leset kanfarded an tu kleiz d'ober o aotrouigoù hag o margodennoù ase. E-kehid-se, a-dreñv al leurenn, e c'hell Giscard, Barre ha kensorted c'hoari ar jeu nemetañ a gement hag a dalv ar boan : heni ar galloud. Ewite ne achu ket ar blijadur. Den ebed da vont, da c'helloud mont a-eneb dehe. Emaint eta o kadarnaad, o kreñvaad, o peurziasezañ ar rejim-mañ : heni ar president mestr bras nemetañ. Kontroll ebed a-berzh ar rannvroioù : n'eus ket anehe. Ar brusunoù bet roet d'ar rejionoù zo aet toud : bremañ ema ar pred en e bezh war daol ar mestr. Gwashoc'h ema an traoù gant Giscard ewid na oant gant Pompidou : hemañ en doa gwraet van d'ober un dra bennag.

Gwraet zo bet daou damm gant Korsika. Emaer o komz eus ur Chornog Bras 12 departamant ennañ. Pe neuse eus ur Vreizh-Isel 3 departamant bennag enni, ar peurrest eus Breizh o tont da vezañ n'eus forzh petra, en diavaes eus Breizh justawalc'h...

En em reutaad en deus gwraet Giscard : en e soñj ema mont dezi hardizh gant al liberalism. Hag ema kondaonet Breizh gant hemañ eveljust. Dija ema bet taolet d'ar blooù ar raktresoù o lakaad Breizh da vezañ un dachenn kempennet ewid an elektronik.

Ema notabled Vreizh o c'hoari pezh d'o zro, ur wech ouzhpenn. Aet e oa ar CELIB d'an traoñ, ha kollet gantañ kement kred a c'helled kaoud ennañ : deuet eo war c'horre, hag ema Lombard oc'h ober e brezegennou... E Plovan emae prest, en ti-kêr, da werzhañ ewid arc'hant korf hag ene. Soisson a gomz eus Breizh evel ma vefe ur varc'hadourezh, mad da vezañ prenet gant an douristed, evel ar Martinik... Ema an dilabour oc'h ober e reus gwashoc'h-gwashañ, ha Breizh hag ar Vretoned n'o deus tamm plijadur ebed o selled douzh sinema Paris.

Nann, n'hellomp ket gortos 1981 !

BEZAÑ E PENN AN TRAOU E BREIZH